

S. Sayısı : 193

Endüstriyel mamulât maliyet ve satış fiyatlarının kontrolü hakkında kanun lâiyhası ve İktisad ve Adliye encümenleri mazbataları (1/524)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/1357

27 - IV - 1936

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Endüstriyel mamulât maliyet ve satış fiyatlarının kontrolü hakkında İktisad vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 21 - IV - 1936 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

İ. İnönü

Endüstriyel mamulât maliyet ve satış fiyatı kontrolü hakkındaki ilişik lâyiha esbabı mucibesi

Türkiyenin esas karakteri sanayici mi, ziraatçı mı olmalıdır sualinin cevabını inkişâbımız filem vermiş bulunmaktadır.

Çekiş ve çelik olmayan yerde hakiki refah ve medeniyet olamaz.

Bu mülâhaza ile bir taraftan Devlet endüstri programlarile bu istikametteki ana mesaiye koyulurken, diğer taraftan da gümrük tarifesi, ticaret mukavelesi politikası, kontenjan ve kliring yollarile yurd içinde umumî ve hakiki bir endüstri hayatı havası tesis etmiş bulunmaktadır.

Teessüsünü arzu ettiğimiz sanayi bu havadan istifade ederek:

- 1) Ne müstehlikin ve umumî ve millî fedakârlık aleyhine endüstriyel şahsî zenginleşme vasıtası,
- 2) Ne ancak bu ser havası içinde tutunabilir sunî ve zoraki teşekküller olmayacak ve bilâkis, bütün istihsalâtımızda prensip diye aldığımız en iyi, en ucuz ve en ekonomik şekilde istihsal, bir kelime ile rasyonel çalışma memleketin bu kısım faaliyetinde de başlıca hedef ve direktif olacaktır.

Türkiye smâi mamulâtı maliyet ve fiyatlarını dünyanın en müsaid maliyeti seviyesine indirmek ilk hedefimizdir. Bunu derhal temin edebilmemize mâni sebepler malûmdur. Fakat en yakın zamanda behemehal temine mecburuz.

Fiat ve maliyet kontrolünü, binnetice yalnız müstehlikin menfaati çerçevesinden değil, rasyonel bir sanayi hayatı ve ölçülü ve semereli bir himaye ve tutunmuş, yerleşmiş büyük sanayi cereyanı ve inkişafı temini noktasından da zarurî bulmaktayız.

Merbut lâyiha bu ana mülâhazadan doğmuş bulunmaktadır.

İktisad encümeni mazbatası

T. B. M. M.
İktisad encümeni
Karar No. 25
Esas No. 1/524

9 - V - 1936

Yüksek Reisliğe

Endüstriyel mamulâtın maliyet ve satış fiyatlarını kontrol hakkında İktisad vekilliğince hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinin 21 - IV - 1936 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulmasına karar verilen kanun lâyihası encümenimize verilmekle İktisad vekili hazır olduğu halde okundu ve görüşüldü:

Verilen izahattan ve bağlı mucib sebeplerden memleketimizde ciddî himayeye mazhar olan sanayi teşebbüslerinin çalışma safahatı yakından ve daimî bir tetkike tâbi tutularak normal inkişafı temin edilmekle beraber müstehlik aleyhine hudutsuz bir kazanç vasıtası olmalarına meydan vermemek maksadile bu lâyihanın teklif edildiğini anlayan encümenimiz nizamnamede tayin edilecek kontrol şartlarının da bu maksada uygun olacağını ve memleketimizde imal edilen bütün maddeler için tip ve nevelerine göre umumî ve vasatî satış fiyatları vazır istihdaf ettiğini nazarı itibare alarak lâyiha ile istenilen sa-

lâhiyetin verilmesini tasvib ve lâyihayı aynen kabul eylemiştir. Havalesi mucibince Adliye encümenine tediye edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

İk. En. Reisi	M. M.	Kâtib
Tekirdağ	Giresun	Niğde
Ş. Kesebir	İ. Sabuncu	Dr. R. F. Talay
Aza	Aza	Aza
Kayseri	Aydın	Seyhan
S. Demirezen	H. Alataş	Esmâ Nayman
Aza	Aza	Aza
Afyon	Gümüşane	İzmir
Berc Türker	E. Servet Tör	Benal Arman
Aza	Aza	Aza
Konya	Samsun	Maraş
H. Dikmen	Ali Tunalı	Kemal Kusun
	Aza	
	Eskişehir	
	E. Sazak	

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Karar No. 45
Esas No. 1/524

19 - V - 1936

Yüksek Reisliğe

Endüstriyel mamulâtın maliyet ve satış fiyatlarının kontrolü hakkında İktisad vekilliğince hazırlanıp Başvekâletin 27 - IV - 1936 tarih ve 6/2357 sayılı tezkeresile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası havalesi mucibince Adliye encümenine verilmekle İktisad encümeninin mazbatasile birlikte İktisad vekili hazır olduğu halde lâyiha okundu ve icabı görüşüldü.

Hükûmetin esbabı mucibesile İktisad encümeninin mazbatası mündericatına ve İktisad vekilinin encümende verdiği izaha göre Hükûmetin

muayyen bir program takibile kararlaştırdığı esas prensiplere uygun olarak endüstri sahasında günden güne inkişaf eden faaliyetlerin neticeleri alınmakta olduğu bir sırada bu yoldaki çalışmanın iptidaî maddeler bakımından müstahsilere fayda temin etmekle beraber endüstriyel mamulâtın fiyatlarının müstehlikler için de ucuzluk temin etmesi bu çalışmanın amacıdır. Bu maksadı geniş mikyasta elde etmek için, Hükûmetçe yapılan himayelerden sanayi müesseselerinin haksız sayılacak fazla kazançlar elde etmelerine de

mevdan verilmemesi icab ettiğinden Hükûmete endüstri şubeleri mamulâtından lüzum gördüklerinin maliyet fiatlarını kontrol etmeğe ve alacağı neticeye göre satış fiatlarını tesbit etmeğe salâhiyet verici bir kanun tanzimine lüzum bulunduğu encümenimizce de kanaat hâsıl olmuş ve bu sebeplerle hazırlanan lâyihayı esas itibarile kabul ve tasvib etmiştir.

Encümen lâyiha'nın birinci maddesini yazılış noktasından bazı değişikliklerle yeniden kaleme almış ve sonuna eklediği bir fıkra ile de tesbit edilen satış fiatlarının ilân olunacağını kaydetmiştir.

İkinci madde, tesbit olunan satış fiatlarına riayet etmeyenler hakkında tertib olunacak cezayı göstermektedir. Bu maddede cezaya çarptılacak olanların yalnız endüstri müesseseleri sahiplerine munhasır bırakmayarak bu müesseselerin mamulât fiyatını tesbite salâhiyetli müdür veya memurları gibi kimselerin de tesbit olunan satış fiatlarına riayetsizlikte bulunabileceklerinden onların da ceza görmeleri için maddede bu cihet tasrih olunmuştur.

Hapis cezasının aşağı haddinin üç ay yerine bir ay olması musib olacağı düşünülmüş ve ceza o suretle maddeye yazılmış ve para cezası teklif gibi kabul olunmuştur.

Maliyet ve toptan satış fiatlarının kontrol ve tesbiti için tetkikatta bulunacak memurların bu vazifeleri görürken vâkıf olacakları sırları ifşa etmelerinin cezai müstelzim olacağını bu kânda ayrıca tesbiti sanayi erbabının mahrem

tutulmak lâzımgelen sırlarının lâyık olduğu ehemmiyetle masuniyetini temin düşüncesile lüzumlu görülmüş ve lâyiha'nın üçüncü maddesinde buna dair ceza gösterilmekle beraber Devlet hizmetinde üç sene müddetle kullanılmamalarına da mahkemelerce hükümlenmesi hakkında maddeye kavîd konmuştur.

Teklif lâyihasında cezalandırılma hususunun umumî hükümlere bırakılması yukarıda izah edilen sebebe göre tasvib edilmediği gibi yalnız Devlet hizmetinde müebbeden kullanılmamak suretindeki mahrumiyet cezası da ağır görülerek madde encümence yazıldığı şekilde değiştirilmiştir. encümenimizce ittifakla kabul edilen lâyiha Umumî Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Ad. En. Reisi	M. M.	Kâtib
Çorum	Kocaeli	Trabzon
<i>Münir Çağal</i>	<i>Salâh Yargı</i>	<i>R. Karadeniz</i>
Aza	Aza	Aza
Ankara	Antalya	Konya
<i>M. Ökmen</i>	<i>T. Arıcan</i>	<i>R. Türel</i>
Aza	Aza	Aza
Balikesir	İçel	Kocaeli
<i>O. Niyazi Burcu</i>	<i>H. Ongun</i>	<i>H. Hayri Tan</i>
Aza	Aza	Aza
Erzurum	Antalya	Bursa
<i>Fuad Sirmen</i>	<i>Numan Aksoy</i>	<i>Atıf Akgüç</i>
	Aza	
	Erzincan	
	<i>A. Fırat</i>	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Endüstriyel mamulât maliyet ve satış fiyatlarının kontrolü hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — İktisad vekâleti, lüzum gördüğü endüstri şubeleri mamulâtının maliyet ve toptan satış fiyatlarını kontrol ve tesbit etmeğe salâhiyettardır ve bu maksatla müesseselerin işletme idare şartlarını, umumî iktisadî vaziyetlerini ve diğer lüzum göreceği evrak ve vesaikı tetkika salâhiyettardır.

MADDE 2 — Tesbit edilmiş fiatlara riayet etmeyen müessese sahipleri üç aydan bir seneye kadar hapis ve beş yüz liradan beş bin liraya kadar ağır para cezasına tâbi tutulur.

MADDE 3 — Maliyet ve toptan fiyat tetkikatı sırasında sımai müesseselerce kendilerine tevdi edilmiş evrak ve vesaikten meslekî esrara taallük edenlerle mahrem tutulması icab edenleri ifşa eden memurlar bir daha Devlet hizmetinde kullanılmamak üzere memuriyetten çıkarılır ve haklarında ayrıca takibat yapılır.

MADDE 4 — Bu kanununun tatbik şekli İktisad vekâletince hazırlanacak bir nizamname ile tesbit olunur.

MADDE 5 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 6 — Bu kanununun tatbikına İktisad ve Adliye vekilleri memurdur.

21 - IV - 1936

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İ. İnönü</i>	<i>S. Saracoğlu</i>	<i>K. Özalp</i>
Da V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. T. R. Aras</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>S. Arıkan</i>	<i>A. Çetinkaya</i>	<i>C. Bayar</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Rana Tarhan</i>	<i>Muhlis Erkmén</i>

ADLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Endüstriyel mamulâtın maliyet ve satış fiyatlarının kontrolü ve tesbiti hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — İktisad vekilliği endüstri şubeleri mamulâtından lüzum gördüklerinin maliyet ve toptan satış fiyatlarını kontrol ve tesbit etmeğe ve bu maksatla işletme ve idare şartlarını, umumî iktisadî vaziyetlerini ve buna dair evrak ve vesikalarını tetkika salâhiyettardır.

Tesbit edilen satış fiyatları ilân olunur.

MADDE 2 — Tesbit edilmiş olan toptan satış fiyatlarına riayet etmeyen müessese sahipleriyle salâhiyetli şahıslar bir aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

MADDE 3 — Maliyet ve toptan satış fiyatlarının kontrol ve tesbiti için birinci maddeye göre yapılan tetkik neticesinde vâkıf olacakları sıraları makbul sebebe müstenid olmaksızın ifşa eden memurların bir aydan bir seneye kadar hapislerine ve üç sene müddetle Devlet hizmetinde kullanılmamalarına hükmolunur.

MADDE 4 — Hükümetin teklifi aynen.

MADDE 5 — Hükümetin teklifi aynen.

MADDE 6 — Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye ve İktisad vekilleri memurdur.